Turun ammatti-instituutin yhtiöittäminen ei palvele yritysten ja opiskelijoiden etua

Turun kaupunginhallitukselle on ehdotettu, että kaupungin määräysvallassa olevat ammatillista koulutusta antavat organisaatiot yhdistetään yhdeksi yritykseksi. Perusteen yrityksen perustamiselle on valmistautuminen tuleviin valtionosuusmuutoksiin vuodesta 2028 eteenpäin ja saatavat säästöt henkilöstövähennyksillä ja toiminnan tehostamisella. Säästöjä haetaan Turun kaupungin huonon taloustilanteen parantamiseksi.

Koska aikuiskoulutussäätiö ja Taito-koulutus Oy kykenevät toimimaan omalla tulorahoituksellaan ja ammatti-instituutti on liikevaihdoltaan moninkertainen edellisiin verrattuna, niin kaavaillut leikkaukset kohdistuisivat uudessa yhtiössä pääosin ammatti-instituuttiin.

Ehdotuksen tueksi ja sitä valmistelemaan on perustettu työryhmä johtavista viran- ja toimenhaltijoista ja tilattu konsulttiselvityksiä. Työryhmässä tai sen tilaamissa konsulttiselvityksissä ei ole selvitetty perustettavan ammattikoulutusyhtiön vaikutuksia koulutuksen laatuun, oppilaisiin tai koulutusorganisaatioiden yritysten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Lisäksi selvityksissä ei ole otettu huomioon esim. sitä, miten yhdistäminen vaikuttaisi varsin laajaan hankerahoitukseen jatkossa.

Yritysmaailmasta löytyy pilvin pimein esimerkkejä, jossa fuusion tai liikkeenluovutuksen on ajateltu johtavan toimintojen tehostumisiin, säästöihin tai parempaan asemaan markkinoilla ja lopputulos on ollut jotain muuta. Yleensä epäonnistuminen on johtunut siitä, että erityyppiset organisaatiot on lyöty yhteen ja yhdistymisen mittakaava ja synergiaetuja ei ole saavutettu. Kaupunginhallitukselle tehty ehdotus perustuu juuri näiden etujen tavoitteluun ja sen pohjalta saataviin kuviteltuihin tehostamistoimiin ja säästöihin.

Turun ammatti-instituutti on Turun kaupungin ylläpitämä ammatillinen oppilaitos, jossa toteutetaan ammatillista perustutkintokoulutusta oppivelvollisille sekä aikuisille ammatillista perustutkintokoulutusta ja lisäkoulutusta (ammatti- ja erikoisammattitutkinnot). Ammatti-instituutti kuuluu Turun kaupungin lasten ja nuorten palvelukokonaisuuteen ja toimii tällä hetkellä ammatillisen koulutuksen palvelualueella. Sen rahoitus tulee pääosin opetushallituksen ammattikoulutuksen suoriteperusteisena rahoituksena tai myönnettävänä erillisrahoituksena. Tämän lisäksi kaupunki tukee ammattikoulutusta pienellä rahoitusosuudella suhteessa koulutuskokonaisuuteen.

Turun Aikuiskoulutussäätiön ylläpitämä Turun Aikuiskoulutuskeskus on vuonna 1974 perustettu ammatilliseen aikuiskoulutukseen erikoistunut oppilaitos ja tällä hetkellä Varsinais-Suomen suurin vain aikuiskoulutusta tarjoava oppilaitos. Aikuiskoulutuskeskus toteuttaa omaehtoista aikuiskoulutusta, työvoimakoulutusta, oppisopimuskoulutusta sekä yritysten henkilöstökoulutusta. Käytännössä valtaosa aikuiskoulutuskeskuksen rahoituksesta tulee tuotteista ja palveluista, joita myydään työvoimaviranomaisille, yrityksille ja muille palvelujen käyttäjille. Tämä rahoitusmallia voidaan kuvata laskutusperusteiseksi. Tehdään vain niitä asioita, joista kyetään laskuttamaan asiakkaita. Toiminta katsotaan yleishyödylliseksi ja voittoa sillä ei voi tulouttaa kaupungin kassaan.

Turun TAITO-koulutus Oy on kilpailluilla markkinoilla toimiva yhtiö. Se toimii tulorahoituksella eikä saa valtionavustusta tai kaupungin rahoitusta toimintaansa. Sillä ei ole eikä se tarvitse mitään koulutuksen järjestämislupia valtiolta. Yhtiö voi tuottaa voittoa ja sitä voidaan tulouttaa omistajille. Käytännössä yhtiön toiminta ei ole tältä kannalta sen luonteista ja laajuista, että sen nykyisen toiminnan tuotoilla voitaisiin paikata kaupungin taloutta.

On kovin vaikea nähdä, että nämä yrityskielellä hyvin erilaista liiketoimintamallia toteuttavat organisaatiot kannattaisi yhdistää yhteen yhtiöön. Lopputulos tästä on vain toisen asteen ammattikoulutuksen tason lasku. Jo nyt yritykset valittavat, että toisen asteen ammattikoulutuksesta tulee työelämään taidollisesti ja tiedollisesti sellaisia ammattitutkinnon suorittaneita nuoria, joita joudutaan yrityksissä lisäkouluttamaan ja perehdyttämää laajasti, jotta he kykenevät normaaleihin työtehtäviin.

Miten ehdotetussa yhtiömallissa, jossa tavoitellaan henkilöstövähennyksiä opetuksesta ja työnohjauksesta, voidaan taata se, että nuoret saavat jatkossa parempaa opetusta ja työnohjausta kyetäkseen siirtymään työelämään?

Vastausta tähän kysymykseen ei ehdotuksesta löydy, koska asiaa ei ole ehdottajien mielestä pidetty edes tarpeellisena pohtia, kun hankkeessa tavoitellaan vain kustannussäästöjä. Nuorisotyöttömyys ja nuorten pitkäaikaistyöttömyys ovat Turun kaupungissa vahvassa kasvussa. Valtaosa nuorista työttömistä on valmistunut toiselta asteelta. Ammatti-instituutin koulutuksen laadun heikentäminen johtaa siihen, että ammattikoulusta valmistuvien on entistä vaikeampaa sijoittua työelämään ja entistä vaikeampaa on tämän myötä ratkaista nuorten pitkäaikaistyöttömyyden ongelmaa Turun kaupungissa.

Pelkästään pitkäaikaistyöttömyys maksaa Turulle noin 40 miljoonaa euroa vuodessa tulevina vuosina kuntaosuutena työttömyysturvasta. Ammattikoulutuksesta säästämistä voi tätä taustaa vasten verrata hölmöläisten peiton jakamiseen. Tunnistettu säästöpotentiaali on yhtiöittämisehdotuksessa 4,5 miljoonaa euroa. Ei ole mitään takeita ole siitä, että yhtiöittämisellä saadaan aikaan tavoiteltuja säästöjä vähennettäessä koulutusta tuottavaa henkilöstöä.

Yhdistymisellä tavoitellaan myös parempaa näkyvyyttä ja toimintaa koulutusmarkkinoilla. Kuvitelma siitä, että yhtiömuoto mahdollistaisi laajemman laskutusperusteisen koulutusmyynnin, ei ole realistinen.

Ammattikoululainen ei ole tuote, jota voidaan myydä yrityksille, ja josta koulutusorganisaatio kykenee laskuttamaan yrityksiä.

Yrityksen näkökulmasta ammattikoulusta sinne saapuva koululainen on kuluerä, joka vaatii yrityksen henkilöstöltä lisäpanostusta. Jos ammattikoululainen tulee yritykseen tiedollisesti ja taidollisesti heikompana kuin aiemmin, yritysten yhteistyö koulutusorganisaation kanssa ei ole mielekästä. Tämä johtaa kierteeseen, jossa yritysten ei kannata ottaa oppisopimusopiskelijoita työsuhteeseen tai harjoittelijoita koulutussopimuksella. Se johtaa sitten huonoon imagoon yritysten suhteen, joka ei voi olla vaikuttamatta koko tulevan koulutusyrityksen myyntiin ja markkinointiin. Yhdistymisestä tulee rasite uuden yhtiön

yrityksille ja viranomaisille suunnattavalle koulutusmyynnille. Tätä näkökulmaa ei ole edes harkittu valmistelevassa työryhmässä.

Turun ammatti-instituutti on kyennyt kehittämään viime vuosina yhteistyötään yritysten suuntaan. Tämä näkyy mm. merkittävänä oppisopimuskoulutuksen kasvuna ja siinä, että instituutin oppilaat entistä useammin suorittavat tutkintonsa osaksi oppisopimuksena. Esimerkiksi Turun telakalla ammatti-instituutilla on ollut oma työnopettaja porttien sisäpuolella jo vuodesta 2009 alkaen. Tällaisella yritysyhteistyöllä on päästy siihen, että lähes kaikki oppilaat työllistyvät meriteollisuuden yrityksiin. Lisäksi instituutti on kyennyt varmistamaan näin, että opiskelijat saavat tutkinnot suoritettua.

Ammattikoulutuksen rahoituslakia on muutettu vuoden 2006 alusta siten, että tutkintojen valmistumista ja sijoittumista työelämään painotetaan valtionavustuksessa. On ennakoitavissa, että myös tuleva hallitus tulee jatkamaan näiden asioiden painotusta rahoituksen kohdentamisessa oppilaitoksille. Ehdotettu yhtiöittämien ei tule millään tavalla kasvattamaan toisen asteen ammattikoulutuksesta Turun kaupungin saamaa valtionrahoitusta. Päinvastoin kaavaillut säästöt heikentävät tätä, koska jatkossa kyetään saamaan aiempaa vähemmän aikaan tutkintoja ja nuorten sijoittuminen työelämään tulee vääjäämättä säästöjen myötä heikentymään. Tämä johtaa sitten mm. valtionavustusten vähentymiseen ja Turun kaupungin työttömyysturvamenojen ja muiden menojen kasvuun.

Ammatti-instituutin pitää keskittyä selvemmin toisen asteen perusammattikoulutuksen kehittämiseen siten, että se palvelee paremmin työelämän ja yritysten tarpeita. Jos tätä kehitystyötä tehdään yritysten ja niiden henkilöstön kanssa yhteistyössä, saadaan samalla koulutuksen vaikuttavuutta tehostettua ja valtionavullisia suoritteita lisättyä. Yhdistyminen Turun AKK:n ja Taito Koulutus Oy:n kanssa saa vain hämärtymään sen, mikä on instituutin perustehtävä: Ammattikoulutuksen antaminen peruskoulun jälkeen siten, että nuoret löytävät paikkansa työelämässä.